

Franeke, voorjaar 2024

Beleidsplan 2024-2028.

Vogelwacht Franeke e.o.

Vogelwacht Franeke e.o. is één van de grootste wachten van de Bond van Friese Vogelwachten (BFVW). Deze wacht omvat de gemeente Waadhoeke en iets daarbuiten. Wij verzorgen de nazorg op ongeveer 11.000 hectare. Via de nazorgers hebben wij de contacten met de grondeigenaren dan wel de grondgebruikers. Dit met name in de broedperiode, om zo de nazorg en de door hen te verrichten landbouwactiviteiten op elkaar af te stemmen. Onze ervaring is dat de boeren erg betrokken en coöperatief zijn bij de nazorg.

Nazorg betekent in Fryslân hetzelfde als weidevogelbescherming in de rest van Nederland. De unieke Friese combimethode gaat uit van een combinatie van nesten opzoeken, op kaart intekenen en beschermen. Kan het nest niet gevonden worden, maar zou er volgens de deskundige nazorgers wel een nest moeten zijn, dan kan een broedpaar op de kaart worden aangegeven. De boeren gebruiken de kaarten om tijdens het veldwerk rekening te houden met de nesten en kuikens. Vervolgens wordt er een paar weken later, als de kuikens uit de eieren zijn gekropen, een alarmtelling uitgevoerd door de nazorgers, waarbij de alarmerende ouderparen worden geteld. Op die manier kan berekend worden hoeveel procent van de broedparen met succes jongen heeft grootgebracht. Dit wordt het BTS

(Bruto Territoriaal Succes) genoemd, een BTS van boven de 65% geldt over het algemeen als nodig voor het in stand houden van de populatie.

Terugloop broedparen weidevogels

Het is algemeen bekend dat het areaal van veel weidevogels ofwel boerenlandvogels steeds kleiner wordt, de aantallen broedparen van veel soorten afnemen, het broedsucces terugloopt en er tal van bedreigingen zijn op het boerenland. Het is de laatste jaren niet onopgemerkt gebleven dat het niet goed gaat met onze 'greidefûgels'. Er zijn talloze initiatieven opgezet om het tij te keren maar nog steeds holt de populatie in aantallen terug. Nu niets doen, betekent op redelijk korte termijn het einde van deze soorten. Vandaar ook ons initiatief om lokaal iets aan de problematiek te doen. De keuze om te kiezen voor plasdrassen (een gebied van één of meer are grond onder water zetten) is voor de hand liggend. Bijvoorbeeld landbouwtransitie en stikstofproblematiek, een te wensen natuurinclusieve kringlooplandbouw, bodemdaling en CO₂-uitstoot zijn uitdagingen die onze wacht te boven gaan. Maar wel kunnen wij met onze 115 nazorgers en vrijwilligers ons gaan inzetten om boeren te gaan enthousiasmeren om plasdrassen op hun landbouwgronden te gaan realiseren. Dit is een adequate en voortvarende oplossing om het watertekort voor de 'greidefûgels' in onze regio aan te pakken. Als wacht weten we dat boeren aan dit soort natuurbeheer willen meedoen. Helaas is de financiering hiervan vaak een struikelblok.

Habitat kwaliteit

Het boerenland bestrijkt van oudsher een groot deel van het landoppervlak van de gemeente Waadhoeke. Daarmee wordt deze streek een belangrijk leefgebied voor vogels die in agrarische gebieden broeden. En ook nu nog is dit boerenland van groot belang voor soorten als grutto, Kievit, scholekster en tureluur. Uit de boerenlandvogelbalans vanaf 2020 tot heden blijkt dat deze soorten en een veertigtal andere hier in de provincie voorkomende soorten vogels worden bedreigd in hun voortbestaan. Allerhande oorzaken liggen hieraan ten grondslag maar voor de weidevogels is naast de predatie de droogte van de laatste jaren de grootste tegenslag. De weidevogels komen door voedselgebrek niet op gewicht en komen niet meer aan de leg toe of wanneer ze daar nog wel toe in staat zijn, geeft de droge harde grond geen mogelijkheden tot voedselopname voor de kuiken, met alle gevolgen van dien.

Uit de Boerenlandvogelbalans vanaf 2020 tot heden blijkt dat één van de sleutelfactoren voor de habitatkwaliteit van veel boerenlandvogels de waterhuishouding in het landelijk gebied is. Optimaal leefgebied voor met name weidevogels heeft een hoge grondwaterstand. Hierdoor zit het voedsel niet te diep in de grond, wordt de vegetatie niet te dicht en voelen predatoren zich minder in het landschap thuis. Voor reguliere landbouwactiviteiten is het juist beter als de bodem goed ontwaterd is en regenwater snel wordt afgevoerd. Vogels en boeren hebben hierdoor soms tegengestelde belangen. Op de droogleggingskaart van Nederland is te zien dat met name de akkergebieden in Flevoland, de kop van Noord-Holland en de Delta zeer diep worden ontwaterd. Wat betreft de veenweidegebieden valt op dat de drooglegging in Fryslân veel lager is dan in de Noord- en Zuid-Hollandse graslandgebieden. Naast algemene nadelen van een diepe ontwatering, maakt dit gebieden ook kwetsbaar voor gebrek aan neerslag. De afgelopen jaren hebben boerenlandvogels te maken gekregen met extreme droogte door het gebrek aan regen in het broedseizoen, wat waarschijnlijk heeft bijgedragen aan een laag broedsucces in die jaren.

Veel factoren hebben invloed op elkaar en maken het een complex geheel. Door lage grondwaterstanden en mestinjectie droogt de bodem uit, waardoor bodemdieren te diep zitten voor weidevogels. Gras kan hierdoor juist snel groeien, waardoor kruiden worden verdrongen en een dichte grasmat ontstaat waarin kuikens weinig voedsel kunnen vinden. Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen laat zien dat kuikens van grutto's in Fryslân door voedselgebrek een structureel ondergewicht hebben en er dus langer over doen om vliegvlug te worden. Daardoor wordt de kans groter dat ze tijdens de kuikenfase ten prooi vallen aan predatie.

Het realiseren van een plasdras geeft veel mogelijkheden. De vogels komen ook van naburige percelen deze plasdrassen bezoeken om daar te foerageren. Dit biedt hen de kans om te gaan broeden en betekent voedselaanbod voor de kuikens.

Het is duidelijk en wetenschappelijk onderbouwd dat de biodiversiteit in het algemeen en de (boeren)vogel in onze streek in het bijzonder, onder druk staat en is het voortbestaan van de soorten niet vanzelfsprekend.

De concrete actieplannen voor de periode 2024 - 2028

Het bestuur van Vogelwacht Franeker e.o. heeft een vijfjarig beleid voor ogen, waarin concrete acties worden uitgevoerd. Deze zijn gericht op behoud van biodiversiteit en

ecosystemen en vanuit de achtergrond van onze vogelwacht: het optimaliseren van de habitatkwaliteit van vogels in ons gebied in relatie met de nazorg.

Hierbij willen we inzetten op:

- het realiseren van plasdrassen met pompen;
- een drone, wildcamera's en nestbeschermingsmiddelen voor de nazorg;
- jeugdeducatie in samenwerking met IVN en andere jeugdorganisaties zoals b.v. Scouting/Weekendschool
- facilitering vogelnestkasten en ringgroepen;
- het verwijderen van bomen en andere hogere beplanting uit een vogelrijk gebied om predatie tegen te gaan.

Plasdraspompen

We willen inzetten op de financiering van tien (10) plasdraspompen. Deze kunnen een kleine hectare (blijvend) voorzien van voldoende water. Ze werken op zonnepanelen en hebben een mobiel onderstel. De kosten per pomp zijn € 2500 excl. BTW.

a. Kosten opbouw plasdrassen

Vanzelfsprekend worden bij de realisatie van de grotere plasdrassen (>200 m²) kraanmachines met trekkers en dumpers gebruikt. Deze kosten gemiddeld een € 200,- per uur. Daarnaast worden er zand en schelpen gebruikt om de plasdras d.m.v. kleine eilandjes en rustplekken zodanig aantrekkelijk voor de vogels te maken dat ze daar gaan broeden. W

b. Kruidenrijke mengsels voor de biodiversiteit

Ooit was Nederland rijk aan velden vol kruidenrijk land. Vanwege de veranderingen in de landbouw en de komst van bestrijdingsmiddelen en kunstmest groeien gewassen en grassen tegenwoordig veel sneller. Bloeiende kruiden en minder productieve soorten hebben hierdoor geen schijn van kans meer om te overleven. Veel daarvan staan tegenwoordig op de rode lijst van zeldzame of bedreigde soorten. Het is gewenst deze kruidenrijke landen weer aan te leggen om de biodiversiteit te bevorderen en zeldzame soorten terug te brengen naar zowel gras- als akkerland. Via Agrarisch Natuur Coöperatie Westergo kunnen landbouwers en veehouders via subsidies grasland- en akkerlandranden en vogelakkers met de kruidenrijke mengsels realiseren. Binnen de gemeente neemt dit al behoorlijke vormen aan.

Op veel Nederlandse graslanden domineert Engels raaigras - een snelgroeiende grassoort met hoge voedingswaarde voor de koe. Deze velden vol één en dezelfde plant hebben weinig natuurwaarde en worden daarom ook wel 'grasfalt' genoemd. De monocultuur velden zijn erg kunstmest-hongerig en zorgen zo voor veel stikstof in het milieu.

Mengsels van gras en kruiden zorgen voor minder behoefte aan bemesting. In het mengsel zit klaver dat van nature stikstof uit de lucht aan zich bindt. Hierdoor is kunstmest niet meer nodig. Ook trekken kruidenrijke velden bijen, vlinders en insecten aan. Daarnaast zorgen de langere wortels van de kruiden ervoor dat water beter wordt vastgehouden in de bodem. Kruidenrijk draagt bij aan de boven- en ondergrondse biodiversiteit. Veel bijen, vlinders en andere insecten profiteren van biodiversiteit en ook ondergronds stimuleert het bodemleven en de bodemstructuur.

Als vogelwacht willen we graag het gebruik van kruidenrijke mengsels bevorderen. Elke beschikbare tuin, berm, slootkant en ruimtes bijv. bij sportvelden is hier geschikt v

c. Inzet wildcamera's

Met een wildcamera kun je ongestoord weidevogels en hun predatoren observeren. Hierdoor krijgt men inzicht in het aantal vogels/predatoren en het verloop van het broedseizoen. Eveneens verkrijgt men data-gegevens waarop nieuw beleid kan worden gemaakt. Graag zouden we per jaar 5 wildcamera's aanschaffen.

d. Extra drone en extra batterijen

De inzet van een drone is een adequate en voortvarende oplossing om ook op de grote landbouwkavels en percelen met lang gras nesten van weidevogels aan te kunnen merken. Hiermee wordt de nazorg sterk verbeterd. Als wacht weten we dat boeren graag aan dit natuurbeheer willen meedoen en op deze wijze worden minder nesten overreden door landbouwmachines. Ook kan de drone worden ingezet bij het vinden van jonge reeën en hazen. De Bond van Friese Vogelwachten (BFVW) maakt al gebruik van een aantal drones en men is heel enthousiast over de resultaten. De drone werkt minder verstorend voor weidevogels en het aanmerken geeft de boer meer mogelijkheden om zijn land te kunnen bewerken. Niet onbelangrijk: de groep van nazorgers vergrijsd en wordt op deze wijze minder belast.

Onze Vogelwacht beschikt sinds 2 jaar over twee drones, maar de vraag vanuit de wachters is dusdanig dat we eigenlijk een derde drone nodig hebben. Om langer te kunnen vliegen en te kunnen zoeken/registreren is het handig om over meer batterijen te beschikken.

e. Materialen nestbescherming

Om de komende vijf jaren de nazorgers te voorzien van voldoende nestbeschermers en stokmateriaal, rekenen wij op een kostenpost van € 2.500, -.

f. Workshops-lessen in het basisonderwijs

Het is heel belangrijk de jeugd te interesseren voor het behoud en verbetering van de biodiversiteit. De jeugd wordt in deze huidige tijd niet meer structureel betrokken bij de natuur en de voor de weidevogel zo belangrijke nazorg. Om de jeugd die kennis bij te brengen wil onze wacht de basisscholen gaan benaderen om lessen in deze materie te geven. Inmiddels weten we van een aantal schooldirecteuren dat dit een prima aanvulling op de lesstof is. Samen met het educatie programma van BFVW en IVN.

g. Beheer vogelnestkasten

Verschillende dorpen en/of commissies houden zich bezig met de broedzorg van alle vogelsoorten, behalve de weidevogels. Men probeert, veelal met andere groene organisaties, de leefomgeving voor de vogels te verbeteren. Dit kan door het aanleggen van vogelvriendelijke tuinen en groenvoorzieningen, het creëren van natuurvriendelijke oevers en het aanleggen van vogelvriendelijke erfbeplanting op boerenbedrijven. Tot slot worden de tellingen van de broedvogels door de commissie van onze wacht verzameld en gepubliceerd. Ook worden vaak kinderen bij deze leuke en leerzame activiteiten betrokken. Op veel scholen worden nestkastjes getimmerd en opgehangen door de kinderen, in de loop van het broedseizoen worden de kinderen dan meegenomen op controlerondes, zodat ze het resultaat van hun inspanningen met eigen ogen kunnen bekijken. De kinderen zijn hier over het algemeen zeer enthousiast over!

De Vogelwacht heeft zo'n 50 tot 100 nestkasten. Verschillende dorpen en commissies kunnen we voorzien van deze kasten.

h. Ringgroepen

Vogelwacht Franeker e.o. heeft 3 ringgroepen. De eerste is voor het ringen van de kleinere soorten vogels en de tweede is voor het ringen van de Kievieten en de Scholeksters. De derde is voor het ringen van jonge uilen.

Het ringen geeft meer kennis over de vogels, waardoor we beter rekening met ze kunnen houden. Alle ringnummers en de terug meld gegevens worden verzameld door het Vogeltrekstation van het Nederlands Instituut voor Ecologie. In Nederland heeft ruim een eeuw vogels ringen inmiddels meer dan vijftien miljoen ringgegevens opgeleverd. Hierdoor weten we steeds beter waar de vogels in Nederland vandaan komen, waar ze overwinteren, waar ze broeden en waar ze naar toe gaan. Dit geeft veel inzicht in de ecosystemen waarin ze leven. Met name over de aantallen, leeftijd, het (beschikbare) voedsel en hoe ze zich aanpassen aan veranderende omstandigheden.

i. Verwijdering bomen/struweel in open veld

Voor de beperking van predatie is een goed instrument de (solistische) bomen en hogere beplanting, struweel, houtwallen uit vogelrijk gebied te verwijderen. De vliegende predatie, waarvan de weidevogel het meeste last heeft, gebruikt deze plekken als rust- en broedplekken. De roofvogel predeert vanuit die plekken het broedgebied van de weidevogels. Wellicht kunnen op andere plekken dan in nabijheid van weidevogel broedgebieden de bomen weer worden aangeplant.

Samenvatting

We beseffen ons dat dit een ambitieus en ondernemend plan is. Tegelijkertijd menen we dat het behoud van de natuur, de vogels, insecten en bijen ofwel de gehele biodiversiteit in onze streek een dergelijk aanpak verdient. Deze plannen volgen hierin de visie van de provincie, de BFVW, en natuurorganisaties zoals Staatbosbeheer, Natuurmonumenten en Fryske Gea. Deze organisaties verrichten deze aanpak op hun eigen gronden.

Daarnaast hopen we de gemeente hiermee te ondersteunen in het beleid op behoud en verbetering biodiversiteit. Ook de genoemde jeugdeducatie is erg belangrijk om op lange termijn, op een structurele wijze, de jeugd hierbij te betrekken. Ook de vergrijzing van de nazorgers wordt op termijn een probleem, vandaar ook om volop in te zetten op jeugdeducatie.

Zoals altijd is men afhankelijk van het beschikbare budget. Inkomstenbronnen zijn particuliere giften en sponsoring, maar ook belangrijk is dat wij financieel gesteund worden door de gemeente waarin wij de nazorg plegen. Waardoor een goede vogelstand en een evenwichtig natuurbeleid mogelijk is.

